

EURÓPSKY RIADIACI VÝBOR PRE MLÁDEŽ (CDEJ)

29. schôdza

Strasbourg, 30. September - 2. Október 2002

Európske centrum mládeže, základná plenárna rokovacia miestnosť

Odporúčanie o presadzovaní a uznaní neformálneho vzdelávania mladých ľudí

Memorandum sekretariátu
pripravené Riaditeľstvom pre Mládež a Šport

Vysvetľujúce memorandum

Úvod

Po zvážení úloh politiky mládeže Rady Európy tak ako je to definované v Rezolúcii (98) 6 rady ministrov a pracovných priorít vytvorených v sektore mládeže v období 2000 – 2002, konkrétne ako následok medzivládnej spolupráce, Európska riadiaca rada pre mládež (CDEJ) sa rozhodla vypracovať odporúčanie Rady ministrov členským štátom Rady Európy o presadzovaní a podpore neformálneho vzdelávania ako nevyhnutnej dimenzie celoživotného vzdelávania.

Netreba pritom zabudnúť na fakt, že v konečnej deklarácii 5. konferencie ministrov zodpovedných za mládež, ktorá sa konala v Bukurešti (Rumunsko) od 27. do 29. Apríla 1998, ministri povzbudili členské štáty aby podporovali rovnaké príležitosti prostredníctvom spoznávacieho tréningu a zručností, ktoré mladí ľudia nadobudli prostredníctvom neformálneho vzdelávania a taktiež cez spoznávanie viacerých ciest na pretavenie skúseností a kvalifikácie získané v tomto systéme.

Ďalej, parlamentné zhromaždenie Rady Európy, ktoré sa konalo v roku 2000, prijalo Odporúčanie 1437 o neformálnom vzdelávaní, “podporujúc všetkých, ktorí sa snažia tvarovať vzdelávacie politiky tak by uznali, že neformálne vzdelávanie je nevyhnutná súčasť vzdelávacieho procesu...” a “vyzývajúc vlády a iné authority členských štátov ku reálnej

aplikácií vhodného neformálneho vzdelávania ako de facto partnera v celoživotnom vzdelávaní a politike mládeže... ”

Nasledujúce odporúčanie pripravené CDEJ sa zameriava na ďalšiu podporu členských štátov v akceptovaní a podporovaní neformálneho vzdelávania na základe všeobecného povedomia a porozumenia a ďalšieho budovania podmienok pre prijatie tohto systému.

Prečo by malo byť neformálne vzdelávanie považované za nevyhnutnú dimenziu vzdelávacieho procesu v súčasnej spoločnosti?

Priložené odporúčanie bolo vytvorené na základe nasledujúcich zvážení:

1. Neformálne vzdelávanie by malo byť rozpoznávané ako neodlúčiteľná súčasť vzdelávacieho procesu

Pretože formálny vzdelávací systém nemôže odovzdať všetko vzdelanie, kapacity a postoje, ktoré mladí európsky študenti potrebujú poznať v súčasných európskych spoločnostiach, veľmi veľa z týchto vedomostí a kapacít môžu byť odovzdané prostredníctvom iných foriem vzdelávania a konkrétne prostredníctvom neformálneho vzdelávania.

Neformálne vzdelávanie si zasluhuje svoje vlastné miesto na poli vzdelávania, paralelne s klasickým vzdelávacím systémom, ktorý pokrýva školy, univerzity a prípravu do zamestnania. Samozrejme zohráva doplňujúcu úlohu tým, že napomáha spoločne s inými formami vzdelávania ku vývinu osobnej individuality a osobných zručností. V tomto kontexte je neformálne vzdelávanie doplnkom ku formálnemu vzdelávaniu a predstavuje pridanú hodnotu v rámci vzdelávacieho procesu. Viac ako formálne vzdelávanie zahŕňa aj individuálne aj sociálne vzdelávanie, má bližšie vzťahy s reálnymi záujmami a je experimentálne na báze skúseností. Záverom, neformálne vzdelávanie je otvorené pre všetkých, je dobrovoľné, účasenské and zamerané na študenta. V tomto zmysle ponúka prídavné možnosti pre tých, ktorí majú práve problémy v škole.

Práve preto je veľmi dôležité pre celú Európu modernizovať neformálne vzdelávanie a vytvoriť kreditné oceňovanie pre neformálne vzdelávanie, ktoré by bolo v určitom zmysle kompatibilné a zameniteľné za formálne oceňovanie tak, aby bolo možné vytvoriť novú vzdelávaciu realitu, ktorá by mala reagovať adekvátnym spôsobom na výzvu sociálnej integrácie a najmä čo sa týka študentov, ktorí prepadli.

Toto by naznačilo oveľa bližšiu a odovzdanejšiu spoluprácu týchto dvoch systémov – formálneho a neformálneho vzdelávania - ktoré v minulosti vytvárali takú diskusiu. Tiež by to naznačilo oveľa bližšiu a odovzdanejšiu spoluprácu týchto dvoch systémov v oblasti zmeny študijných osnov a učiteľského neformálneho vzdelávacieho tréningu.

Ale aj napriek tomu, bližšia spolupráca formálneho a neformálneho vzdelávania musí nevyhnutne vyústiť do formalizovanie neformálneho vzdelávania.

Oceňovanie úspechov dosiahnutých v neformálnom vzdelávaní môžu viesť ku hodnotiacemu systému, ktorý potláča ducha neformálneho vzdelávania a odstraňuje tých, ktorí potrebujú túto podporu najviac. Práve preto treba vymyslieť rôzne iné spôsoby spolupráce medzi neformálnym a formálnym vzdelávaním s pohľadom na identifikovanie vhodných kritérií a

štandardov pre uznanie a certifikáciu skúseností a zručností, ktoré boli nadobudnuté v systéme neformálneho vzdelávania bez hodnotenia individuálnej chyby.

2. Neformálne vzdelávanie je mocná forma vzdelávania, ktorá by mala byť používaná pre fungovanie spoločností a ekonomík postavených na vzdelaní

Je sporné, či je formálne vzdelávanie naozaj tou najsilnejšou formou zo všetkých foriem vzdelávania pretože sa mu dostáva najviac pozornosti a uznania od spoločnosti vrátane trhu práce. Napriek tomu, vo svetle bodu 1 sa dá tvrdiť, že neformálne vzdelávanie je rovnako silná forma vzdelávania, pretože kombinuje všetky tri základné vzdelávacie modely – formálne, neformálne, neoficiálne vzdelávanie – presvedčivejšie ako akákoľvek iná forma vzdelávania: ide o štruktúrované vzdelávanie, avšak bez nátlaku; poskytuje viac priestoru ako formálne vzdelávanie na *spoluprácu* študenta a je otvorenejšie experimentovaniu a neformálnemu vzdelávaniu vďaka menej pevnej organizácii vládnej kontroly. Preto existuje množstvo indikátorov, ktoré nasvedčujú tomu, že neformálne vzdelávanie má naozaj obrovské množstvo potenciálu, ktorým môže prispieť do debaty o reforme systému vzdelávania v Európe. Európske, podobne ako národné celky by mali stimulovať možnosti ponúknuté neformálnym vzdelávaním, konkrétne prostredníctvom budovania dôvery medzi predstaviteľmi formálneho a neformálneho vzdelávania a prostredníctvom podpory lepšieho vzájomného porozumenia.

3. Neformálne vzdelávanie poskytuje dobrý základ pre vývoj a presadzovanie základných sociálnych hodnôt v mladých Európanoch

Vďaka svojmu dobrovoľnému a otvorenému charakteru, mladí ľudia cítia, že majú viac priestoru vo vzdelávacom procese, ktorý je ponúkaný prostredníctvom neformálneho vzdelávania hoci sa nedá zmazať jeden negatívny efekt pri práci s mládežou a to prílišnú koncentráciu, alebo dokonca výlučné zameranie na potreby trhu práce. Keďže je tento jav prítomný, neformálne vzdelávanie trpí na rovnaké neduhy ako formálne vzdelávanie: domotivovaný študenti a slabá spolupráca.

Hlavné hodnoty neformálneho vzdelávania sú v podstate orientované na jednotlivca a prístup ku samospráve. Podporujú sociálny vývoj, účasť a demokratické občianstvo; ľudské práva, mier a boj proti akýmkoľvek formám diskriminácie a sociálnej vylúčeniu. Viac ako presadzovanie týchto hodnôt, neformálne vzdelávanie zabezpečuje ich použitie v praxi.

Hlavné hodnoty sú podľa definície široké, prekračujú špecifické témy, ktoré tvoria školské osnovy. To je hlavný dôvod, prečo má formálne vzdelávanie problémy so začlenením týchto hodnôt do osnov. V “normálnych školách”, ktoré musia pracovať v tvrdom časovom strese, je oveľa menej priestoru pre študentov diskutovať, a čo je ešte dôležitejšie, zažiť realitu (alebo absenciu) hlavných hodnôt.

Neformálne vzdelávanie by malo byť považované tvorcami politiky a inými autoritami za “strážneho psa” vývoja a presadzovania hlavných hodnôt medzi mladými Európanmi.

4. Neformálne vzdelávanie ponúka ďalšie možnosti pre interkulturálne porozumenie

Hoci sa vzdelanie stáva viac a viac univerzálnejším, formálne vzdelávanie trpí veľkými bariérami vo svete stále väčších možností, priestoru a búrania hraníc, pretože je obmedzené na hranice konkrétneho štátu v tom zmysle, že formálne vzdelávanie je vytvárané pochopiteľne vzhľadom na potreby daného štátu (vzhľadom na národnú identitu a kultúru). Avšak zároveň sa mladí Európania stávajú viac a viac mobilní. Sú schopný prekračovať národné, ale aj kultúrne hranice.

Neformálne vzdelávanie a hlavne európske programy mládeže ponúkajú množstvo príležitostí na prekročenie národných hraníc a vyjadriť nové študijné skúsenosti (na poliach komunikácie a medzikulturálneho vzdelávania). Skúsenosti neformálneho vzdelávania by sa mohli dať využiť na pomoc formálnemu vzdelávaniu pri vývoji ku multi-národnému vzdelávaniu.

-

5. Neformálne vzdelávanie, môže slúžiť rôznym potrebám a môže napĺňať množstvo rozličných funkcií v európskych krajinách

Od pádu komunizmu, prepojenie škola-zamestnanie stratilo svoj štrukturálny vplyv na spoločenský život; z ničoho nič zrazu neexistovala jasná vízia pre mladých ľudí, ktorá by ich viedla cez štúdiá až do zamestnania, ktorým si mohol byť každý istý vďaka štátnej kontrole trhu práce. Mladí ľudia čelili úplne novému problému a situácii, ktorá sa už vôbec nedala dopredu predpovedať.

Hlavné charakteristiky zmeny vzdelávania v týchto krajinách boli *odpolitizovanie vzdelávania* a zrušenie štátneho monopolu tým, že sa povolili súkromné a konfesijné školy. Tá zmena zahŕňala nové zákony o vzdelávaní, štrukturálne reformy (autonómia škôl) a nové osnovy. V rovnakom čase *práca s mládežou a mládežnícke asociácie* prekonali dramatickú *devalváciu*, pretože boli dlhú dobu pod kontrolou štátu a vládnucej strany a preto boli pripravené o svoju najväčšiu devízu: dobrovoľná účasť. Pre neformálne vzdelávanie to znamená, že musí byť zavedené ako nový a zaujímavý koncept aby presvedčilo ľudí o tom, že zapojiť sa oplatí.

Kým sa však objavili nové chodníčky, starý prehnutý systém sa zrútil a platy mladých ľudí dramaticky poklesli. Veľa mladých východoeurópanov sa nemôže v prípade nezamestnanosti spoľahnúť na štátnu podporu. Sú závislí na vlastnej iniciatíve a na svojich rodičoch. Formálne vzdelanie je pre nich absolútnou nevyhnutnosťou ak chcú mať vôbec nejakú šancu na trhu práce, ale zároveň veľmi riskantnou investíciou kvôli vysokým mieram nezamestnanosti mladých ľudí. Práve preto, ak by boli projekty a tréningové schémy v sektore neformálneho vzdelávania schopné zabezpečiť mladým ľuďom lepšie východiskové pozície pre získanie zamestnania, bolo by to veľmi pozitívne.

Okrem toho, berúc ohľad na hlavné hodnoty väčšiny Európanov, neformálne vzdelanie ponúka adekvátny nástroj na ďalšie vyvíjanie vzdelania pre demokraciu a ľudské práva medzi mladými ľuďmi v tranzitných krajinách ako aj pre presadzovanie vzdelania pre mier a interkulturálny dialóg v oblastiach posledných konfliktov. Preto je nevyhnutné po prvé pripraviť mladých ľudí z tranzitných krajín na celoživotné vzdelávanie a potrebu podpory demokracie a ľudských práv. Mladí ľudia z východnej Európy by mali dostať dostatočné príležitosti na dosiahnutie nových vzdelávacích skúseností, hlavne v iných európskych krajinách. Na záver, európske štruktúry by mali prideliť viac finančných a organizačných zdrojov pre takéto krajiny na ďalší rozvoj neformálneho vzdelávania a najmä podpora etablovania väčšieho počtu európskych výmenných programov ako aj zvýšená účasť mladých ľudí v takýchto programoch.

6. Spojenie neformálneho a formálneho vzdelávania by malo byť viac preskúmané na národnej a aj na európskej úrovni.

Rovnako ako to bolo už niekoľko krát spomenuté, formálne a neformálne vzdelanie by malo byť lepšie prepojené navzájom tak, aby slúžili mladým Európanom na ďalší rozvoj

spoločenstva európskych národností. Takéto prepojenia nie sú samozrejmé a automatické. Veľa otázok a problémov je otvorených, pochybných a potrebujú vysvetlenie. Jednou z hlavných úloh, ktoré musia byť vyriešené je kombinácia síl formálneho a neformálneho vzdelávania a vytvoriť tak aby sa vytvorilo nové vzdelávacie prostredie pre mladých ľudí.

Európska výskumná sieť sektoru mládeže Rady Európy by mala byť povzbudená na rozvoj dialógu a spolupráce s výskumníkmi z rôznych vedeckých disciplín a rôznych európskych regiónov. Pri pohľade na obrovské národné a kultúrne rozdiely medzi európskymi krajinami, výskum by musel do hĺbky preskúmať národné tradície vzdelávania a zároveň tieto poznatky zohľadniť pri vytváraní komplexného systému, ktorý by presahoval hranice jedného štátu.

7. Neformálne vzdelávacie metódy a profesionálne tréningové kurzy by mali byť vyvinuté na európskej úrovni.

Okrem národných systémov profesionalizácie neformálnych učiteľov, všetci zabezpečovatelia neformálneho vzdelávania na európskej úrovni by si mali v záujme obrovskej dôležitosti neformálneho vzdelávania mladých Európanov uvedomiť, že ďalšia profesionalizácia je nevyhnutná aj na európskej úrovni. To vyžaduje poskytnutie adekvátnych zdrojov pre rozvoj nových metód a kreditného systému, ktorý bude korešpondovať s národnými tradíciami a pravidlami.

V tomto kontexte, osobitná pozornosť by mala byť venovaná podpore spolupráce medzi Radou Európy a Európskou Úniou na poli mladých vodcov a výcviku pracovníkov s mládežou a ďalším rozvojom z zlepšovaním kritérií v tomto zmysle.

8. Neformálne vzdelávanie by sa malo stať súčasťou európskych politík mládeže

Od začiatku práce sektora mládeže Rady Európy si neformálne vzdelávanie získalo pevné miesto v celom systéme. Presadzovanie tejto formy vzdelávania prostredníctvom vzdelávacích programov európskych centier mládeže a nadácií ako aj medzivládnej spolupráce je jedným z hlavných cieľov tohto sektora. Jeho skúsenosti a výsledky v danej oblasti by mali byť použité na ďalšiu podporu členských štátov v začlenení neformálneho vzdelávania do centra pozornosti európskej politiky mládeže. Takéto politiky by mali obsahovať najdôležitejšie a najhodnotnejšie prvky skúsenosti sektora mládeže, ktoré sa týkajú neformálneho vzdelávania, konkrétne vzdelávanie bez nátlaku, poznávanie nových oblastí a výziev, rozvoj nových obzorov nevyhnutných pre život, aktívna účasť v závažných spoločenských otázkach (škola, zamestnanie, komunita) a získanie kvalifikácie, ktorá zamedzí postupnej spoločenskej segregácii. Takéto politiky by tiež mali obsahovať presadzovanie európskych hodnôt ako ľudské práva a dôstojnosť, toleranciu, budovanie mieru, poznávanie kultúr a interkulturálny dialóg.

Záverom, v rámci kontextu rozvojových programov politiky mládeže, sektor mládeže pri Rade Európy by mal vyvinúť smernice pre formuláciu a implementáciu politík mládeže s bráním ohľadu na neformálne vzdelávanie a rozpoznanie skúseností, ktoré boli získané mladými ľuďmi prostredníctvom tohto systému.

PREDBEŽNÉ ODPORÚČANIE O PRESADZOVANÍ A UZNANÍ NEFORMÁLNEHO VZDELÁVANIA MLADÝCH ĽUDÍ

Rada ministrov v súlade s podmienkami článku 15.b štatútu Rady Európy,

- berúc na vedomie úlohy Rady Európy na poli mládeže a na poli vzdelávania;
- berúc na vedomie konečnú deklaráciu prijatú 5. európskou konferenciou ministrov zodpovedných za mládež v Bukurešti (27. – 29. apríla 1998), konkrétne časť o neformálnom vzdelávaní;
- berúc na vedomie Odporúčanie 1437 (2002) parlamentného zhromaždenia o neformálnom vzdelávaní;
- berúc na vedomie skúsenosti a úspechy sektoru mládeže Rady Európy súvisiace s neformálnym vzdelávaním, konkrétne práca Európskej riadiacej rady pre Mládež (CDEJ) a sympózia o neformálnom vzdelávaní, ktoré sa konalo v Európskom centre mládeže v Strasbourgu od 12. do 15. októbra 2000;
- berúc na vedomie Odporúčanie (2002) 6 Rady ministrov členských štátov o vyššej politike mládeže v prose celoživotného štúdia;
- berúc na vedomie aktivity vykonané od roku 1999 Radou Európy na poli vzdelávania pre demokratické občianstvo a k nemu príslušné Odporúčanie, predložené Rade ministrov na schválenie;
- zväziac dôležité úlohy, ktoré sa spájajú s neformálnym vzdelávaním v Lisabonskom procese Európskej Únie, vrátane systému Európskej Komisie White Paper o mládeži a pokračujúcej spolupráci medzi Radou Európy a Európskou Úniou na poli mládeže;
- spomenúc fakt, že formálne vzdelávacie systémy nemôžu plne zabezpečiť všetko poznanie a kapacity, ktoré mladí ľudia potrebujú pre zvládnutie a úspech v súčasnej spoločnosti a tiež fakt, že by sa mal dať väčší pozor na redukovanie sociálnej nerovnosti a sociálnej separácií;
- a presvedčiac sa o potrebe mobilizácie kompletného vzdelávacieho potenciálu v rámci detí a mladých ľudí, v kontexte sociálnych a kultúrnych zmien, ktoré plynú z výskytu ekonomík a spoločností, ktoré sú založené na princípe vzdelanosti v Európe a aj na celom svete;

sme sa dohodli na spoločnom chápaní neformálneho vzdelávania tak, ako je to uvedené v Prílohe,

a odporúčame členským štátom Európskej Kultúrnej Konvencie:

- 1) znovu potvrdiť, že neformálne vzdelávanie v súčasnosti vytvára základnú dimenziu pre celoživotné vzdelávanie a preto je potrebné zabezpečiť rozvoj efektívnych štandardov uznávania neformálneho vzdelávania ako nevyhnutnej súčasti všeobecného vzdelania a to so zreteľom na:
 - a) kvalifikáciu profesionálnych a dobrovoľných pracovníkov, ktorý budú mať na starosti neformálne vzdelávanie,
 - b) kvalitu ponuky vzdelávania,
 - c) monitorovanie vzdelávacieho procesu, vykonávané účastníkmi v rámci programov neformálneho vzdelávania ako jednotlivci a ako väčšie skupiny;
- 2) myslieť na príklad európskeho jazykového portfólio, podporovať konkrétne vytvorenie a použitie európskeho portfólio ako opisný nástroj s cieľom zachytiť skúsenosti a zručnosti získane prostredníctvom neformálneho vzdelávania;
- 3) presadzovať rovnaké možnosti pre všetkých mladých ľudí a konkrétne tých sociálne znevýhodnených vytvorením rovnakých podmienok pre neformálne vzdelávanie tak, aby plne rozvíjalo svoj potenciál s cieľom zredukovať sociálnu nerovnosť a sociálne vylúčenie;
- 4) aktívne podporovať neformálne vzdelávanie ako inovatívny proces založený na skúsenostiach šírením relevantnej dokumentácie o neformálnom vzdelávaní a dobrých skúsenostiach, tréningových metódach a úspechoch;
- 5) predstaviť podporné opatrenia pre iniciatívy neformálneho vzdelávania s cieľom podporiť záväzok mladých ľudí a spolupráca pri presadzovaní spoločných demokratických hodnôt ako aktívne občianstvo, ľudské práva, tolerancia, sociálna spravodlivosť, medzi generačný dialóg, mier a interkulturálne porozumenie v spoločnosti ako celku;
- 6) aktívne rozširovať sektor neformálneho vzdelávania pri vytváraní spoločnej európskej zóny pre celoživotné vzdelávanie;
- 7) aktívne využívať potenciál neformálneho vzdelávania ako prostriedok začlenenia mladých ľudí do spoločnosti, podporovaním ich zvýšenej spolupráce, konkrétne tých z tranzitných krajín, v európskych výmenných programoch (vládných a nevládných);
- 8) presadzovať dialóg medzi predstaviteľmi neformálneho a formálneho vzdelávania a podporiť lepšie porozumenie rôznych postojov , ktoré sa

týkajú neformálneho vzdelávania v Európskych krajinách;

- 9) podporiť ďalší rozvoj existujúcej výskumnej siete na poli neformálneho vzdelávania ako aj využitie jej výsledkov, podporiť zhromažďovanie a šírenie príkladov dobrej praxe na poli neformálneho vzdelávania na Európskej úrovni, a ďalej podporovať jestvujúcu spoluprácu medzi Radou Európy a Európskou Úniou;
- 10) vytvoriť z neformálneho vzdelávania dôležitý prvok politik mládeže a Európskej spolupráce v tejto oblasti;
- 11) zabezpečiť dostatočné zdroje, ľudské a finančné pre poznanie a implementáciu programov neformálneho vzdelávania a ich výsledkov so snahou o poskytnutie dostatočného priestoru pre neformálne vzdelávanie v rámci študujúcej spoločnosti.

Príloha

Pre spoločnú definíciu neformálneho vzdelávania

V súčasnosti už nie je možné identifikovať hranice, ktoré by označili skončenie výuky. Prostredníctvom množstva aktivít sa jednotlivci stále snažia rozvíjať jeho/jej vedomosti a zručnosti. Vzhľadom na túto skutočnosť, proces celoživotného vzdelávania naznačuje zrušenie separácie medzi študijnými procesmi, ktoré vedú ku profesionálnemu uplatneniu a tými, ktoré pomáhajú rozvíjať aktívne občianstvo. A tak v tomto kontexte neformálne vzdelávanie slúži ako nástroj pre rozšírenie tréningových možností. Zahŕňa skúsenosti získané v živote ako aj tie získané z osobných kultúrnych skúseností.

Zatiaľ čo niet pochybností o definícii formálneho vzdelávania, neformálne vzdelávanie je oveľa širší pojem a preto aj menej jasne definovaný koncept.

Termín “neformálne vzdelávanie” ako taký je stále predmetom rôznych interpretácií vzhľadom na kultúru, národnú identitu a politické ciele.

Vzhľadom na ciele politiky mládeže Rady Európy je dôležité podčiarknuť, že koncept neformálneho vzdelávania zahŕňa ako súčasť rozvoja vedomostí a zručností, celú škálu sociálnych a etických hodnôt ako ľudské práva, tolerancia, presadzovanie mieru, solidarity a sociálnej spravodlivosti, medzi generačný dialóg a rovnosť pohlaví, demokratické občianstvo a interkulturálny rozvoj. Neformálne vzdelávanie zahŕňa metodológie, ktoré sú rozdielne od tých, ktoré sa bežne používajú v bežnom formálnom vzdelávaní a tréningových systémoch (metóda spolupráce, vzdelávanie založené na skúsenostiach, autonómia, zodpovednosť, atď.). Preto terminológia, ktorá sa používala na pomenovanie všetkých týchto hodnôt nebude úplne rovnaká vzhľadom na štáty a kultúrne tradície. Toto je dôvod prečo sa používa termín “non-formal **learning**” používa v anglickej verzii a “**Education non-formelle**” sa používa vo francúzskej verzii.

Formálne vzdelávanie sa odohráva na základných školách, vysokých školách a vyšších vzdelávacích inštitúciách; má presne definované osnovy a pravidlá hodnotenia. Neformálne vzdelávanie je predovšetkým proces sociálneho vzdelávania zameraný na študenta prostredníctvom aktivít, ktoré sa odohrávajú mimo formálneho systému vzdelávania aj keď ho zároveň dopĺňa. Podľa definície je to dobrovoľná a zámerná (hoci to sa týka tiež štúdia po ukončení povinnej školskej dochádzky) činnosť, ktorá pokrýva širokú škálu oblastí vzdelávania: práca s mládežou, mládežnícke kluby, športové asociácie, dobrovoľná služba a množstvo ďalších aktivít, ktoré vytvárajú skúsenosti. Okrem toho, že sa táto činnosť vykonáva “mimo školy“, neformálne vzdelávanie taktiež zahŕňa “iný spôsob výučby“ a preto má menej jasne formulované osnovy a menej hodnotiacej vážnosti, ktorá mu dáva slabšiu sociálnu a finančnú pozíciu.

Neformálne vzdelávanie by tiež malo byť diferencované od **informálneho vzdelávania**, ktoré by sa dalo popísať ako vzdelávací proces pochádzajúci zo sociálnych skúseností bez akýchkoľvek vedomých vzdelávacích zámerov (odohráva sa v rámci rodiny, medzi vrstovníkmi, atď.) a bez predchádzajúceho vzdelávania tých, ktorí takéto vzdelanie poskytujú.

Napriek tomu že **neformálne vzdelávanie** má menej jasne definované osnovy a pravidlá pre hodnotenie v porovnaní s formálnym vzdelávaním je dôležité zdôrazniť, že by sa malo stať štruktúrovaným vzdelávacím procesom, ale prístupným na základe jasných vzdelávacích cieľov s efektívnymi vyhodnocovacími formátmi a poskytované školenými učiteľmi. Tieto ciele, ako aj použité metodológie, zohľadňujú celkový vývoj jednotlivca a v širšom zmysle osobnú skúsenosť študenta. Preto neformálne vzdelávanie v mnohých súvislostiach zabezpečuje vhodný systém pre reagovanie na potreby, ktoré nemôžu byť uspokojené prostredníctvom formálneho vzdelávania ako napríklad kreativita a sociálne zručnosti. V tomto kontexte sa neformálne vzdelávanie podieľa na rozvoji skúsenostnej rezervy, na ktorú sú dnešní zamestnávateľia veľmi citliví.

Základné znaky neformálneho vzdelávania

- **rovnovážna koexistencia a spolupráca medzi poznávacou, emocionálnou a praktickou dimenziou vzdelávania**
- **spájanie individuálneho a spoločenského vzdelávania, partnerská solidarita a symetrické vzťahy vyučovanie/štúdium**
- **zamerané aktivitu a študenta**
- **holistické a orientované na proces**
- **blízke k záujmom bežného života, založené na skúsenostiach a orientované na učenie cez činnosť, používanie interkulturálnych výmen;**
- **zámerné, dobrovoľné a (ideálne) prístupné všetkým;**
- **sústredí sa na vyjadrenie a prax hodnôt a zručností demokratického života.**

Základné hodnoty zastávané neformálnym vzdelávaním

Hodnoty spojené s osobným rozvojom

- autonómia
- kritický postoj
- otvorenosť a zvedavosť
- kreativita

Hodnoty spojené so spoločenským rozvojom

- komunikačná kapacita
- participácia a demokratické občianstvo
- solidarita a sociálna spravodlivosť
- zodpovednosť
- riešenie konfliktov

Etické a ľudské hodnoty

- tolerancia a rešpekt voči ostatným
- ľudské práva
- interkultúrne vzdelávanie a porozumenie
- mierové a nenásilné vzdelávanie
- rovnosť pohlaví
- medzi generačný dialóg

Kľúčové kompetencie praktikantov neformálneho vzdelávania

- použitie kolegiálnych a spolupracovných metód;
- použitie diverzity ako pozitívneho vzdelávacieho nástroja;
- tvorba kriticky reflexných spojení medzi konkrétnym a abstraktným tak aby sa uľahčil vzdelávací proces a súvislý vývoj ich kvality;
- vedomie o životoch mladých ľudí a kultúr v Európe